

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

¹Вінницький національний технічний університет

Досліджено стан та особливості розвитку вітчизняного підприємництва в умовах нестабільного ринкового середовища. Виявлено позитивні та негативні тенденції і зміни у формуванні бізнес-оточення підприємства. Доведено, що сучасне інституційне середовище є складним і переважно несприятливим для розвитку підприємництва, оскільки характеризується невизначеністю і турбулентністю.

Ключові слова: підприємництво, підприємницька діяльність, інституційна невизначеність, інституційні чинники, зовнішнє середовище, зміни, турбулентність, конкурентоспроможність.

Вступ

Як свідчить міжнародний досвід, підприємництво є важливою складовою мобілізації інституційних чинників зміцнення конкурентоспроможності економіки, в той час як необхідною умовою успішного розвитку підприємництва є сприятливе інституційне середовище.

Історично склалося так, що підприємництво є невід'ємною частиною суспільного розвитку. Так, за словами М. Костриці [6] «фундаментальні зрушення у розвитку продуктивних сил і еволюційного переходу від аграрної до індустріальної цивілізації спирались на підприємницькі ініціативи ремісників, мануфактурників, промисловців, купців тощо». Безперечно підприємництво було і залишається «двигуном» соціально-економічної еволюції цивілізації та розвитку ринкових відносин.

Проте, сучасні умови господарювання в Україні є складними, мінливими і суперечливими як в політичному, так і економічному аспектах, що визначає їх як нестабільні, а отже і несприятливі для розвитку підприємництва.

В умовах нестабільного ринкового середовища, яке характеризується невизначеністю та підвищеною турбулентністю, діяльність підприємців, їх поведінка як менеджерів, управлінців, власників бізнесу, формується здебільшого під впливом значної кількості дестабілізуючих чинників. Сьогодні саме уміння підприємців оцінювати вплив факторів зовнішнього середовища, здатність швидко і якісно реагувати на зміни є визначальними для їх розвитку та функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку підприємницької діяльності загалом та окремих факторів успішного підприємництва висвітлено у низці робіт українських та іноземних авторів: З. С. Варналія [2, 10], Є. В. Євтушенко, М. І. Долішнього [4], М. М. Костриці [6], Г. М. Шевченко [16] та ін. Слід відмітити багатогранність та різноспрямованість проведених досліджень. Так, М. Костриця у своїх працях досить повно охарактеризував вплив рівня розвитку підприємництва на національну конкурентоспроможність. Тоді як дослідження Г. М. Шевченко зосереджені на аналізі та узагальненні особливостей підприємницького менеджменту у контексті концепції організаційного розвитку. В його працях саме культура розглядається як основний чинник формування підприємницького менеджменту. М. І. Долішній та ін. у своїх публікаціях доводять важливість ролі держави для розвитку підприємництва.

Таким чином, роботи вітчизняних науковців переважно зосереджені на загальних теоретико-методологічних особливостях розвитку підприємництва, а саме його основних цілях, законах, закономірностях, функціях, принципах, факторах зовнішнього впливу і т. ін. З огляду на це, невирішеними залишаються питання стосовно постановки та розв'язання конкретних проблем розвитку українського підприємництва в умовах інституційної невизначеності.

Метою статті є дослідження стану і особливостей розвитку вітчизняного підприємництва під впливом чинників нестабільного зовнішнього середовища, виявлення позитивних і негативних тенденцій та змін.

Для досягнення означеної мети ставилися такі завдання:

- охарактеризувати суть та особливості інституційного середовища функціонування вітчизняних підприємств;
- проаналізувати які позитивні зміни відбулися у сфері реалізації державної політики щодо формування комфортного бізнес-середовища в Україні;
- визначити основні проблеми та перспективи розвитку підприємництва в умовах інституційної невизначеності.

Результати досліджень

Як свідчить світова практика, розвиток підприємництва зазвичай характеризується певними закономірностями. Так, на думку експертів, у країнах з низьким рівнем доходів населення, структура економіки характеризується домінуванням великої кількості малих фірм, що пов'язано зі структурою національної економіки (висока частка компаній, що надають споживчі послуги на локальному ринку), відсутністю достатньої пропозиції робочих місць, що, у свою чергу, стимулює населення до пошуку шляхів виживання — створення власного бізнесу. Макроекономічна і політична стабілізація, у свою чергу, сприяє розвитку великих підприємств. Поступове економічне зростання та збільшення доходів населення приводить до того, що існуючі фірми здатні задовольнити зростаючий попит на багатьох ринках. Відповідно посилення ролі великих компаній супроводжується зменшенням темпів зростання малого і середнього бізнесу, оскільки все більша кількість людей знаходить стабільну роботу на великих підприємствах. Після досягнення певного рівня добробуту країни підприємницький сектор починає розширюватися, зростає кількість новостворюваних фірм.

При цьому, саме інституційне середовище має вирішальне значення для вибору цілей, ідеології, правил гри, шляхів, моделей, етапів, механізмів соціальних перетворень суспільної системи. Суспільною функцією цього середовища є створення комфортних умов для оптимального розвитку підприємництва країни та її регіонів [5].

Під інституційним середовищем зазвичай розуміють сукупність соціальних, політичних, правових, економічних, психологічних та інших формальних та неформальних обмежень, норм, правил, що врегульовують взаємовідносини різноманітних суб'єктів економіки. Відповідно інститути і є тими формалізованими нормами й неформалізованими правилами, які визначають і структурують відносини між інституційними суб'єктами громадянського суспільства. Найважливішими інститутами підприємництва є такі: власність, договір, право, свобода вибору й дій тощо.

Основними інститутами, орієнтованими на надання фінансових послуг суб'єктам малого та середнього підприємництва в Україні, є комерційні банки, інститути державної фінансової підтримки малого підприємництва, інститути спільного інвестування, лізингові й факторингові компанії та мікрофінансові інститути (кредитні спілки, ломбарди та ін.) [1].

Історичні обставини помітно відобразилися на процесі становлення інституційного середовища підприємницької діяльності в колишніх країнах планової економіки, до яких належить і Україна. При цьому, ринкова системна трансформація у країнах Центральної та Східної Європи здійснювалася значно швидше, ніж у державах, що виникли в процесі розпаду СРСР. Найвищого ступеня розвитку досягли Польща, Угорщина і Чехія. В їх інституційних перетвореннях важливе значення мало функціонування протягом «планового періоду» ринкових елементів, а також збереження у свідомості людей принципів ринкової поведінки. У цих країнах відбулись позитивні інституційні зміни, розпочався позитивний етап розвитку підприємництва.

Щодо України, то на початковому етапі розвитку Української державності інституційне середовище характеризувалось такими позитивними та негативними рисами:

- 1) сформовано базові інститути ринкової економіки, правові основи підприємницької діяльності, проте ці інститути не були забезпечені ефективними механізмами захисту;
- 2) становлення системи відбувалося на ґрунті багатовікової культури українського народу в протидії із представниками колишнього адміністративного апарату та стереотипами планової економіки;
- 3) створено інститут оподаткування. Водночас нестабільність податкового законодавства, велика кількість податків, складне і заплутане питання порядку їх сплати, високі соціальні платежі сприяли розвитку «тіньової» економіки та неформальних правил поведінки;
- 4) започатковано процеси фінансового забезпечення підприємницького сектору.

Такі проблеми в усіх напрямках створення інституційного середовища ускладнили розвиток під-

приємницької діяльності в Україні. До того ж, починаючи з 2008 року, внаслідок негативного впливу світової фінансової кризи, а згодом і політичних подій в Україні зросло безробіття та посилились інфляційні процеси, що в свою чергу, спричинило різке загострення конкуренції серед учасників ринку та призвело до скорочення кількості бажаючих займатися підприємницькою діяльністю.

Зазвичай формування ринкового інституційного середовища щодо підприємництва потребує активного втручання держави. Так, М. В. Заплатинський [5] зобразив модель впливу на економічний розвиток підприємництва в регіоні (рис. 1). Така модель передбачає створення центрів розвитку підприємництва в регіонах при обласних державних адміністраціях з чітким підпорядкуванням Державному комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва.

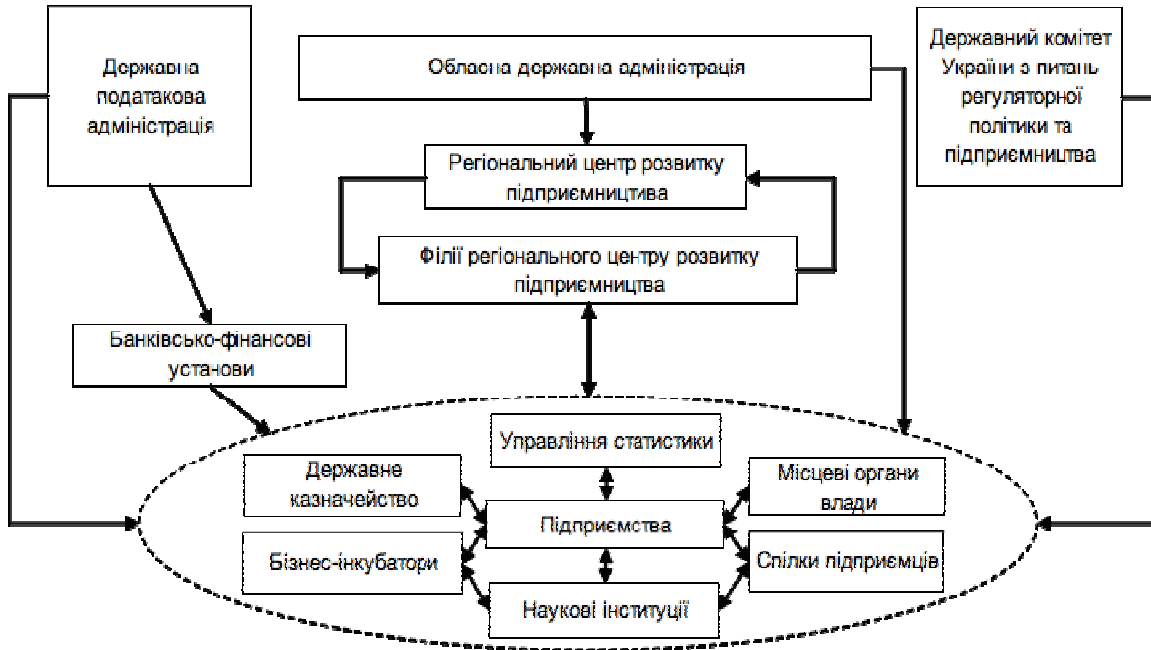

Рис. 1. Модель інституційної підтримки та сприяння розвитку підприємництва

Отже, для успішного розвитку підприємництва потрібні узгоджені дії державних органів і приватних структур щодо організації ефективного ринкового інституційного середовища за такими напрямками:

- створення товарних бірж і оптових ринків продукції місцевих виробників;
- формування ринкової інфраструктури наукової та інноваційної діяльності;
- орієнтація комерційних банків на реальний сектор;
- створення консалтингових та лізингових фірм;
- розвиток фондового ринку, в тому числі формування ринку корпоративних цінних паперів;
- формування логістичних центрів.

І дійсно, розбудова такого інституційного середовища зазвичай підвищує адаптованість підприємницьких структур шляхом зниження трансакційних витрат, оскільки їх надмірний розмір призводить до банкрутства чи згорання діяльності суб'єктів підприємництва. Проте зазначені вище інститути не сформувалися в Україні повною мірою і, відповідно, не забезпечили належної підтримки підприємницьким суб'єктам.

Сьогодні економіка України перебуває в стані рецесії (у перекл. з лат. Recessus — відступ), що постійно поглиблюється. Починаючи з подій на Майдані Незалежності 2013 року і до сьогодні суттєвих позитивних змін у формуванні бізнес-середовища, сприятливого для розвитку підприємництва не спостерігалось. На це вказують високочастотні індикатори системи макроекономічних показників, які характеризують інституційне середовище в Україні. Так, у «Меморандумі про економічну та фінансову політику» викладено такі його характеристики [9]:

1. Економічна активність послаблюється, а ескалація конфлікту на сході посилює невизначеність. В результаті промислове виробництво і будівництво надалі скорочуються, зростання роздрібно-торгівлі уповільнилось, знизилась підприємницька активність.

2. Дефіцит поточного рахунку швидко скорочується, однак ситуація з платіжним балансом складається не так добре, як очікувалося. Заходи, що вживаються НБУ, і надходження міжнародної фінансової допомоги, час від часу зменшують волатильність гривні, але періодичне загострення напруженості у царині державної безпеки зумовлює поновлення тиску на обмежений курс.

3. Інфляція споживчих цін прискорилась, що стало відображенням швидкого перенесення («pass-through») знецінення валюти і зростання адміністративних цін. Волатильність (в пер. з англ. «непостійність», «несталість») гривні є ознакою мінливості інституційного середовища, а отже його невизначеності.

За даними Міністерства фінансів індекс інфляції в Україні на кінець 2015 року сягнув своєї максимальної позначки за останніх чотирнадцять років і склав 141,4 % (рис. 2).

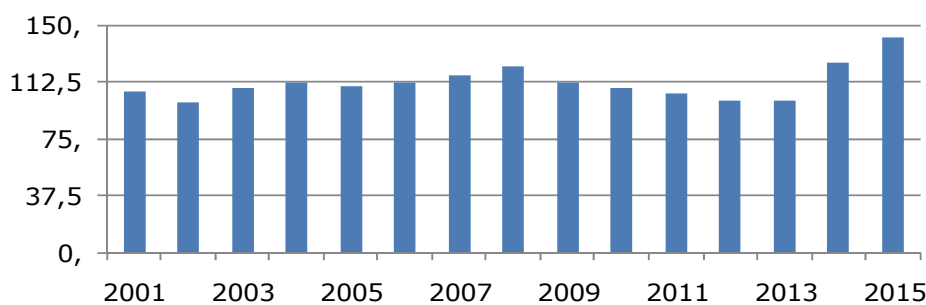

Рис. 2. Динаміка індексів інфляції за 2001—2015 рр. (%) [11]

Стрімке зростання цін на споживчі товари і послуги стало причиною до переходу в режим інфляційного таргетування. Це, в свою чергу, спричинило підвищення облікової ставки НБУ та дефіцит кредитних ресурсів. В таких умовах, зазвичай, відбувається уповільнення зростання виробництва, а отже і розвитку підприємництва.

Як відомо, уповільнення темпів зростання виробництва, безробіття та інфляція, зростання цін, зниження життєвого рівня населення, падіння курсу національної валюти є ознаками нестабільної економіки.

Автори джерела [15] серед ознак нестабільного ринкового середовища називають невизначеність і турбулентність. На їх думку невизначеність середовища характеризується впливом великої кількості факторів різноманітної природи та спрямованості, які не можуть бути об'єктивно оцінені та враховані у кількісному виразі, оскільки постійно змінюються. Турбулентність, у свою чергу, характеризує неоднорідність змін середовища, у якому підприємства провадять свою діяльність.

За дослідженнями В. А. Гросул і О. В. Жилиякової [3] саме турбулентність є основним ключовим параметром, яким характеризується сучасне зовнішнє середовище підприємства. При цьому «турбулентність зовнішнього середовища» розглядається авторами як інваріантний комплекс факторів бізнес-оточення підприємства, який може мати різну ступінь агресивності, непередбачуваності та хаотичності.

Фактично проблема турбулентності зовнішнього середовища зумовлена фізичною неспроможністю менеджерів прорахувати ланцюжки взаємозв'язків усіх змін, що відбуваються в бізнес-середовищі, та передбачити результати їх впливу на організацію. В таких умовах вибір форми і методології стратегії підприємства має здійснюватися не стільки на основі визначення рівня передбачуваності змін середовища, скільки з урахуванням впливу факторів цього середовища на конкретне підприємство [14, 15]. При цьому вирішальна роль належить швидкості і якості управлінської реакції на зміни.

Незважаючи на всі ознаки економічної нестабільності, за підсумками рейтингу Світового банку «Doing Business-2014», Україна очолила список з десяти держав, що досягли найбільшого прогресу у покращенні умов для ведення бізнесу [1].

Статистичні дані, що характеризують динаміку розвитку підприємництва в Україні, свідчать про відносно стабільну його структуру, у якій переважають фізичні особи-підприємці (їх частка становить близько 80 % до загальної кількості суб'єктів господарювання), тоді як частка реалізованої продукції (товарів, послуг) фізичними особами-підприємцями становить близько 6 % у загальному обсязі реалізації.

За даними Держстату України станом на 01.01.2013 р. в Україні налічувалося 1 600 127 суб'єктів господарювання, з яких 698 суб'єктів великого підприємництва, 20 550 суб'єктів середнього підприємництва та 1 578 879 суб'єктів малого підприємництва. Протягом 2011—2012 років спостерігалось зменшення кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва, тоді як у 2013 році їх кількість збільшилась у порівнянні з 2012 роком. Станом на 01.01.2016 року кількість зареєстрованих юридичних осіб в Україні склала 1 121 347 одиниць, що на 30 % менше, ніж на 01.01.2013 р. [1].

Незважаючи на збільшення чисельності, фізичні особи-підприємці, а також підприємства, на жаль, ще не повною мірою виконують відведену їм роль провідного сектора ринкової економіки, про що свідчать деякі економічні показники їхньої діяльності (таблиця). Так, кількість зайнятих у підприємстві працівників стабільно скорочується. Показник обсягу реалізованої продукції, товарів, послуг не відображає реальної ситуації через стрімке зростання споживчих цін.

Динаміка основних структурних показників діяльності суб'єктів господарювання за 2010—2013 рр.* [11]

№ з/п	Показники	Роки			Абсолютне / відносне відхилення показника	
		2011	2012	2013	2012 р. від показника 2011 р.	2013 р. від показника 2012 р.
1	Кількість суб'єктів господарювання, одиниць. У тому числі:	1701620	1600127	1722070	-101493 / -5,9 %	121943 / 7,6 %
1.1	Юридичні особи підприємства	375695	364935	393327	-10760 / -2,9 %	28392 / 7,8 %
1.2	Фізичні особи-підприємці	1325619	1235192	1328743	-90427 / -6,8 %	93551 / 7,6 %
2	Кількість зайнятих працівників, тис. осіб. У тому числі:	10164,5	9957,6	9729,1	-206,9 / -2,0 %	-228,5 / -2,3 %
2.1	Юридичні особи підприємства	7793,1	7679,7	7406,5	-113,4 / -1,5 %	-273,2 / -3,6 %
2.2	Фізичні особи-підприємці	2371,4	2277,9	2322,6	-93,5 / -3,9 %	44,7 / 2,0 %
3	Кількість найманих працівників, тис. осіб. У тому числі:	8757,9	8620,3	8279,4	-137,6 / -1,6 %	-340,9 / -3,9 %
3.1	Юридичні особи підприємства	7712,4	7577,6	7285,6	-134,8 / -1,7 %	-292,0 / -3,9 %
3.2	Фізичні особи-підприємці	1045,5	1042,7	993,8	-2,8 / -0,3 %	-48,9 / -4,7 %
4	Обсяг реалізованої продукції, товарів, послуг, млн грн. У тому числі:	4202455,2	4459818,8	4334453,1	257363,6 / +6,12 %	-125365,7 / -2,8 %
4.1	Юридичні особи підприємства	3991239,4	4203169,6	4050215,0	211930,2 / +5,3 %	-152954,6 / -3,6 %
4.2	Фізичні особи-підприємці	211215,8	256649,2	284238,1	45433,4 / +21,5 %	27588,9 / 10,7 %

За результатами 2012 року кількісні показники середніх і малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення України, у порівнянні з 2011 роком, зменшилися з 5 до 4 одиниць для середніх підприємств та з 77 до 76 одиниць для малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення України. Станом на 01.01.2013 загальна кількість фізичних осіб-підприємців на 10 тис. осіб наявного населення України становить 271 одиницю, що на 6,6 % менше ніж за звітний період 2012 року. У порівнянні з 2011 роком у 2012 році кількість зайнятих працівників у суб'єктах малого і середнього підприємництва зменшилася на 3 %. На початок 2013 року кількість зайнятих працівників у суб'єктах малого і середнього підприємництва зменшилась на 19 % у порівнянні з 2012 роком [1].

Як відомо, важливим механізмом фінансової підтримки підприємців є мікрофінансування. Розвиток мікрофінансових інститутів здатний стати каталізатором розвитку малого та середнього бізнесу, у тому числі інноваційного. Проте, інституціональне забезпечення функціонування механізмів мікрофінансування в Україні є недосконалим, ринок мікrokредитування в Україні розвивається дуже повільно. Так, у 2012 році небанківськими кредитно-фінансовими установами в цілому (включаючи міжнародні організації), було видано кредитів на суму 15 091,4 млн грн., що в середньому становить близько 1 000 доларів США на одного господарюючого суб'єкта підприємницької діяльності, і це не можна вважати достатнім для розвитку підприємництва.

Рівень фінансової підтримки малого підприємництва, передбачений регіональними програмами, також дуже низький. Крім того, структура фінансування заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва свідчить про нерівномірність використання бюджетних коштів по регіонах [1].

Варто зазначити і позитивні зрушення, що відбулися у процесі вдосконалення умов ведення бізнесу, а саме:

- скорочено кількість документів дозвільного характеру і видів ліцензування;
- спрощено процедури під час отримання ліцензій і дозволів;
- зменшено контролюючий тиск на бізнес;
- удосконалено сферу надання адміністративних послуг;
- посилено відповідальність за порушення законодавства в сфері господарської діяльності;
- проведено значну роботу з підготовки законодавчих актів у сфері дерегуляції господарської діяльності, спрямованих на подальше покращення правового середовища бізнесу в Україні.

Проте зміни, які відбулися, поки що не забезпечили поліпшення бізнес-клімату та підвищення ефективності підприємництва.

У цілому, проблеми, пов'язані з доступом до фінансування, високим податковим навантаженням, корупцією, неефективністю державного управління та податкового регулювання, становлять найбільші перешкоди для розвитку підприємництва в Україні, мають системний та глибинний характер з тенденцією до подальшого погіршення [8].

Основною проблемою сьогодні є політична та економічна нестабільність. В період інституційної невизначеності, різкого загострення конкуренції на українському та світовому ринках, розширення масштабів і частоти зміни технологічних, організаційних та інших нововведень, успіхів досягають ті підприємницькі структури, керівництво яких оперативніше за інших здатне критично оцінити стан справ, перебороти стереотипи ефективного в минулому управління і розробити стратегію перетворення своїх організацій і зайнятих на них працівників. Адже інституційна невизначеність зумовлена стереотипним сприйняттям інформації, тобто вона формується на основі системи, яка підтримується суспільними інститутами і може суттєво впливати на процес діяльності суб'єктів господарювання.

В цих умовах українським підприємцям необхідно оволодівати новими знаннями, навчитися користуватися ними на практиці. Адже підприємницький успіх залежить не лише від економічних можливостей фірми чи обсягу виконаних операцій, а й від мистецтва згуртування всього виробничого колективу підприємства для досягнення поставлених цілей, від уміння організувати ефективну реалізацію товарів, дієвого управління персоналом, фінансами, виробничими потужностями.

Піклування про збереження власного підприємства від банкрутства, намагання творчо розвивати бізнес зумовлюють необхідність капіталізації частини підприємницького доходу — формування резервних та страхових фондів, фондів розвитку виробництва, проведення пошукової діяльності. Це сприятиме подальшому інноваційному розвитку підприємництва, втіленню задумів і намірів підприємця. Отже, реалізація інтересів підприємців здійснюється через їхню господарську діяльність, спрямованість на максимальний економічний успіх. Однак суттєво важливо, що у підприємця переважають не споживацькі мотиви, а продуктивно-творчі, тобто повернення прибутку знову у виробництво.

Мистецтво підприємницького управління знаходить свій прояв у творчому відношенні до справи, здатності менеджера до аналізу, оцінювання, прийняття ефективних рішень не лише у стандартних ситуаціях, а й в умовах інституційної невизначеності.

Автором джерела [7] результативність управлінської діяльності щодо мінімізації впливу ризиків та загроз запропоновано визначати на основі рівня ризику, рівня впливу загрози, рівня можливих втрат та рівня економічної безпеки підприємства. Проте, загальновідомі методи антикризового

управління не враховують особливостей сучасного інституційного середовища, яке трансформується під впливом реформ і проявляється як:

- невизначеність прав власності;
- невизначеність державного регулювання;
- невизначеність, пов'язана зі складністю національної економічної системи;
- невизначеність, зумовлена існуванням нелегально діючих інститутів та високим рівнем корупції [6].

Динаміка невизначеності зумовлена тим, як інституційне середовище сприймає зміни, дозволяє визначити логіку подальших перетворень, напрями коригування реформаторських дій. З метою поліпшення бізнес-клімату необхідним є узгодження неформальних і формальних інститутів шляхом реформування, як форми трансформації невизначеності. Якщо механізм перетворення невизначеності порушується, виникають критичні ситуації господарської системи різного рівня складності.

Висновки

Сучасне підприємництво функціонує в надзвичайно складних кризових умовах, що значно обмежує можливості суб'єктів господарювання щодо зміцнення позицій в загальній структурі економіки, досягнення високого рівня розвитку та підвищення ефективності їх діяльності. У зв'язку з цим, реалізація економічного потенціалу малих та середніх підприємств потребує:

- здійснення виваженої державної політики в сфері подальшої дерегуляції бізнес середовища; розширення можливостей доступу підприємців до фінансових ресурсів;
- розвитку інфраструктури підтримки МСП; удосконалення системи інформаційної підтримки;
- розширення можливостей участі суб'єктів МСП у реалізації проектів державно-приватного партнерства.

Важливим бачиться стимулювання активності суб'єктів МСП через розширення їх доступу до фінансово-кредитних ресурсів, зокрема шляхом надання часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами, часткового відшкодування суб'єктам МСП лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями, а також створення кредитно-гарантійної системи підтримки малого і середнього бізнесу. Оскільки сучасний етап розгортання економічних відносин в Україні характеризується наявністю кризових станів, посилюється інтерес до можливостей управління організацією в умовах невизначеності та креативного пошуку оптимальних напрямів бізнесу.

Підсумовуючи вищевикладене, можна відзначити початок нового етапу розвитку підприємництва в Україні, який ставить жорсткі вимоги перед його учасниками, вимагаючи ще більше знань, професіоналізму, наполегливості та уміння пристосовуватися до змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні / Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва. — Київ, 2014. — 42 с.
2. Варналій З. Основи підприємництва : навч. посіб. / Захарій Варналій. — 3-тє вид., виправл. і доп. — К. : Знання-Прес, 2006. — 350 с.
3. Гросул В. А. Оцінка турбулентності зовнішнього середовища в системі антикризового управління підприємством / В. А. Гросул, О. В. Жилиякова // *Economic Annals-XXI*. — 2015. — 3—4 (2). — С. 51—54.
4. Підприємництво в Україні. Проблеми становлення та розвитку / М. І. Долішній, М. А. Козоріз, В. П. Мікलोхода, А. С. Даниленко. — Ужгород : Карпати, 1997. — 363 с.
5. Заплатинський М. В. Інституційна підтримка розвитку малого підприємництва в регіоні : автореф. дис... канд. екон. наук : спец. 08.00.05 / М. В. Заплатинський ; Інститут регіональних досліджень НАН України. — Львів, 2008. — 25 с.
6. Коломієць Г. М. Спряження невизначеності господарських систем та її реформування : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д-ра. екон. наук : спец. 08.01.01. / Г. М. Коломієць. — Харків. — 2006. — 30 с.
7. Копитко М. І. Невизначеність як властивість середовища функціонування промислових підприємств [Текст] / Марта Іванівна Копитко // *Економічний аналіз : зб. наук. праць*. — 2014. — Том 17, № 2. — С. 61—68. — (Економічна думка). — ISSN 1993-0259.
8. Костиця М. М. Розвиток підприємництва як інституційний чинник підвищення національної конкурентоспроможності / М. М. Костиця // *Вісник ЖДТУ*. — 2011. — № 2 (56). — С. 48—51. — (Економічні науки).
9. Меморандум про економічну та соціальну політику [Електронний ресурс] // Національний банк України : офіційне інтернет-представництво. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=10315035>. — Назва з екрана.
10. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні : Національна доповідь / [К. О. Ващенко, З. С. Варналій, В. Є. Воротін, та ін.]. — К. : Держкомпідприємство, 2008. — 226 с.

11. Діяльність суб'єктів господарювання 2013 : статист. зб. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — К. : ТОВ «Видавництво «Консультант», 2014. — 474 с. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua (Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України).

12. Стадник В. В. Інституційні чинники розвитку підприємництва у сфері послуг / В. В. Стадник, Д. Г. Ванжула // Научные труды ДонНТУ. Серия : экономическая. — 2004. — № 69. — С. 210—215.

13. Скиба М. Шляхи вдосконалення інституційного забезпечення розвитку підприємництва: досвід ЄС / Марина Скиба // Вісник Національної академії державного управління. — 2013. — № 2 (15). — С. 107—116.

14. Смолін І. В. Ідеологія вибору методології і форми стратегії підприємництва за змінюваних умов середовища / І. В. Смолін, О. Я. Дрінь // Теорія стратегії та економічного розвитку. — 2013. — С. 31—38.

15. Сімченко Н. О. Стратегії розвитку підприємств в умовах нестабільного ринкового середовища / Н. О. Сімченко, Г. А. Мохонько // Економіка Крима. — 2011. — № 2 (35). — С. 208—211.

16. Шевченко Г. М. Підприємницький менеджмент у контексті організаційного розвитку / Г. М. Шевченко // Вісник СумДУ. — 2010. — № 2. — С. 64—72. — (Економіка).

Рекомендована кафедрою підготовки менеджерів ВНТУ

Стаття надійшла до редакції 27.11.2015

Краєвська Алла Станіславівна — канд. екон. наук, доцент кафедри підготовки менеджерів, e-mail: Kraevskaas@ukr.net

A. S. Kraievska¹

Business Development under Institutional Uncertainty

¹Vinnytsia National Technical University

There have been defined the basic problems and prospects of modern business in terms of institutional uncertainty. The high-frequency macroeconomic indicators that characterize the institutional environment in Ukraine have been considered too.

Keywords: business, management, entrepreneurship, institutional uncertainty, institutional factors, efficiency, recession, competitiveness, inflation.

Kraievska Alla S. — Cand. Sc. (Econ.), Assistant Professor of the Chair of Managers Training, e-mail: Kraevskaas@ukr.net

A. C. Краевская¹

Развитие предпринимательства в условиях институциональной неопределенности

¹Винницкий национальный технический университет

Рассмотрены основные проблемы и перспективы развития современного предпринимательства в условиях институциональной неопределенности. Исследованы высокочастотные индикаторы системы макроэкономических показателей, которые характеризуют институциональную среду в Украине.

Ключевые слова: предпринимательство, менеджмент, предпринимательская деятельность, институциональная неопределенность, институциональные факторы, эффективность, прибыльность, конкурентоспособность.

Краевская Алла Станиславовна — канд. екон. наук, доцент кафедры подготовки менеджеров, e-mail: Kraevskaas@ukr.net